

Cúng gia tiên Tất niên gìn giữ văn hóa truyền thống gia đình Việt

07:31 19/02/2026

Khép lại năm cũ, đón chào năm mới, lễ cúng gia tiên ngày 30 Tết từ lâu đã trở thành một nghi thức không thể thiếu trong đời sống tinh thần của người Việt. Không chỉ mang ý nghĩa tâm linh, đây còn là dịp để mỗi gia đình thể hiện đạo lý “uống nước nhớ nguồn”, gắn kết các thế hệ và gìn giữ những giá trị văn hóa truyền thống bền bỉ theo thời gian.

Theo lịch vạn niên, trong 8 năm liên tiếp từ 2025 đến 2032, tháng Chạp sẽ chỉ có 29 ngày và giao thừa sẽ rơi vào ngày 29 Tết Nguyên đán thay vì ngày 30 như nhiều năm. Do đó, Giao thừa Tết Nguyên đán 2026 sẽ diễn ra vào đêm thứ ba, ngày 17/2 dương lịch, tức 29 tháng Chạp năm Ất Ty.

Từ năm 2026 đến năm 2032, giao thừa năm nào cũng sẽ diễn ra vào ngày 29 tháng Chạp, không có ngày 30. Đây cũng chính là cúng ngày 30 Tết theo lịch âm truyền thống - thời điểm các gia đình hoàn tất công việc cuối năm, sum họp đông đủ để thực hiện nghi lễ cúng gia tiên, chuẩn bị đón Tết cổ truyền.

Biểu hiện rõ nét của tín ngưỡng thờ cúng tổ tiên

Trong đời sống văn hóa Việt Nam, tín ngưỡng thờ cúng tổ tiên giữ vai trò đặc biệt quan trọng. Theo Viện Văn hóa Nghệ thuật quốc gia Việt Nam, đó là một trong những trụ cột tinh thần của xã hội truyền thống, thể hiện mối liên kết bền chặt giữa các thế hệ trong gia đình và dòng họ. Lễ cúng gia tiên dịp Tất niên (30 Tết) chính là sự kết tinh rõ nét nhất của tín ngưỡng này.

Cúng gia tiên Tết niên không chỉ là nghi lễ, mà còn là biểu tượng của sự tiếp nối, nhắc nhở mỗi người về cội nguồn và trách nhiệm gìn giữ những giá trị văn hóa tốt đẹp của dân tộc.

Khác với nhiều nghi lễ mang tính cộng đồng, cúng gia tiên là nghi thức diễn ra trong không gian gia đình, nơi con cháu kính mời ông bà, tổ tiên về sum họp, chứng giám lòng thành sau một năm lao động, học tập và sinh sống. Qua đó, các giá trị đạo hiếu, sự tri ân và trách nhiệm gìn giữ nếp nhà được truyền trao một cách tự nhiên giữa các thế hệ.

Không chỉ mang ý nghĩa tưởng nhớ, cúng gia tiên Tết niên còn được xem là nghi lễ chuyển giao giữa năm cũ và năm mới. Theo quan niệm truyền thống, đây là thời khắc khép lại một chu kỳ, mở ra hy vọng về một năm mới an lành, thuận hòa.

Nhiều gia đình lựa chọn cúng gia tiên vào buổi chiều hoặc tối năm nay vào 29 Tết, phổ biến nhất là các khung giờ từ 15 giờ đến 19 giờ, khi các thành viên đã tề tựu đông đủ. Thời điểm này vừa phù hợp với nhịp sinh hoạt, vừa tạo không khí ấm cúng, trang nghiêm, tránh sự vội vã.

Theo chuyên gia nghiên cứu tín ngưỡng dân gian, cúng gia tiên dịp cuối năm không mang tính cầu xin mê tín mà chủ yếu thể hiện sự tri ân, báo cáo với tổ tiên về một năm đã qua, đồng thời gửi gắm ước vọng giản dị về sự bình an, thuận hòa trong năm mới.

Phong tục giản dị nhưng giàu giá trị văn hóa

Tùy điều kiện từng gia đình và đặc trưng vùng miền, mâm cúng gia tiên ngày 30 Tết có thể khác nhau, song đều hướng tới sự gọn gàng, trang trọng. Thông thường, mâm cúng gồm hương, hoa, đèn nến, mâm ngũ quả, bánh chưng hoặc bánh tét, cùng mâm cơm truyền thống. Nhiều gia đình hiện nay lựa chọn mâm cúng chay hoặc giản lược lễ vật, song vẫn giữ trọn ý nghĩa tinh thần.

Trước tiên, việc lau dọn ban thờ, sắp xếp lại không gian thờ tự cũng được xem là một phần quan trọng của nghi lễ, thể hiện sự kính cẩn đối với tổ tiên. Những công việc này thường được hoàn tất sớm, nhằm tránh xáo trộn vào thời khắc cuối năm.

Theo hồ sơ Di sản văn hóa phi vật thể quốc gia về tín ngưỡng thờ cúng tổ tiên của người Việt do Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch công nhận, chính sự duy trì đều đặn các nghi lễ trong gia đình đã góp phần bảo tồn bền vững di sản văn hóa này trong bối cảnh xã hội hiện đại nhiều biến đổi.

Trong nhịp sống ngày càng nhanh, hình thức tổ chức lễ cúng gia tiên có thể thay đổi, song ý nghĩa cốt lõi vẫn được nhiều gia đình gìn giữ. Lễ cúng Tất niên không chỉ là nghi thức tâm linh mà còn là dịp để các thành viên tạm gác công việc, cùng nhau nhìn lại một năm đã qua, chia sẻ và gắn kết.

Các nhà nghiên cứu văn hóa cho rằng, việc duy trì lễ cúng gia tiên cần được nhìn nhận như một thực hành văn hóa lành mạnh, góp phần nuôi dưỡng giá trị gia đình, chứ không nên bị đồng nhất với các yếu tố mê tín. Chính sự chùng mực, giản dị và thành kính đã làm nên sức sống lâu bền của phong tục này trong đời sống người Việt.

Trong thời khắc chuyển giao năm cũ - năm mới, mâm cúng gia tiên Tất niên vì thế không chỉ là nghi lễ, mà còn là biểu tượng của sự tiếp nối, nhắc nhở mỗi người về cội nguồn và trách nhiệm gìn giữ những giá trị văn hóa tốt đẹp của dân tộc.

Bá Đoàn